lanced and accessible intellectual property system plays an important role in this process. Intellectual property rights serve to protect the often large and high-risk investments in innovative companies, thereby providing major incentives to make such investments.

Patents and intellectual property are important products of any national innovation system. Innovation is a key driver of economic growth and development in the medium and long term for each country. The concept of innovation can be described as the process of introducing new products, services and production processes to the market and, as a consequence, the creation of new profitable enterprises.

A properly created system of protection and protection of intellectual property rights grants exclusive rights to inventors and thus increases their chances of getting the start-up (initial) investments they need to bring new technologies to the market. In other words, intellectual property rights are a key prerequisite for the emergence of intellectual property in the market.

Comparison of European legislation with Ukrainian legal standards shows that Ukraine has embarked on a path that is broadly in line with the general global trends in the evolution of legislation in technology transfer. Additional rules that have been successfully applied in European legislation (but are not yet in Ukrainian) can be further integrated into existing legal acts or incorporated into draft new laws, such as the law on the commercialization (transfer) of technologies.

The problems that Ukraine will have to solve in the field of technology commercialization in the next few years make it necessary to study the experience of developed countries. Copying is not possible, any innovative measures are successful in the national context: economic, social, legal, etc.

Key words: intellectual property, intellectual property rights, commercialization of technologies, innovations, innovation process, technologies, technology transfer.

DOI: 10.36695/2219-5521.4.2019.44

УДК 347.78

С.Ю. ПЕТРЯЄВ, Н.Д. КОГУТ

*Сергій Юрійович Петряєв, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри Національного технічного університету України «Київський політехнічний університет імені Ігоря Сікорського»**

ORCID: 0000-0002-8951-8601

*Наталія Дмитрівна Когут, кандидат юридичних наук, старший викладач Національного технічного університету України «Київський політехнічний університет імені Ігоря Сікорського»***

ORCID: 0000-0001-6990-8752

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ОКРЕМИХ АВТОРСЬКИХ ПРАВ

Постановка проблеми. Право інтелектуальної власності в своєму правовому регулюванні об'єднує три підінститути: авторське право, суміжні права та право промислової власності. Усі з них охороняють чималу кількість об'єктів права інтелектуальної власності, і правові норми, що їх регулюють містяться не лише в Цивільному кодексі України¹ (далі – ЦК України), а й у спеціальних нормативно-правових актах, які направлені на охорону окремих об'єктів права інтелектуальної власності. Крім того, в Україні діє цілий ряд міжнародних угод і конвенцій, ратифікованих нашою країною ще в 1990-х роках. Враховуючи велику кількість нормативно-правових актів, що регулюють правовідносини в сфері права інтелектуальної власності, виникає низка колізійних норм, існує низка прогалин та недосконалостей в правовому регулюванні, а також окремі авторські права не мають належного механізму їх реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом українською правовою спільнотою доволі мало приділяється уваги проблемам реалізації авторських прав. Заслужують на увагу праці таких вчених, як Ю. Капіца, А. Штефан, О. Штефан, Г. Ярега, в яких досліджено окремі аспекти правового регулювання та механізму реалізації деяких авторських прав.

Мета статті: розкрити авторські права, щодо яких виникає найбільше труднощів у механізмі їх реалізації, недоліки та прогалини в правовому регулюванні авторського права та шляхи вдосконалення законодавства в цій частині.

Виклад основного матеріалу. Право інтелектуальної власності являє собою сукупність особистих немайнових та майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності. Особисті немайнові права можуть належати лише автору або колективу співавторів. До особистих немайнових прав відносять: право на при-

© С.Ю. Петряєв, Н.Д. Когут, 2019

* *Sergii Petriayev, Ph.D. in law, Associate Professor of the National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"*

** *Natalya Kogut, Ph.D. in law, Senior Lecturer of the National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"*

своєння творчому результату свого імені чи спеціальної назви; право на видання твору під своїм іменем чи під псевдонімом; право на вимагання зазначати своє ім'я при використанні твору чи забороняти його зазначати; право на недоторканність твору. Останнє право перекликається з майновими правами – правами на використання твору, різновидом якого є надання дозволу на переклад та адаптацію твору (ст. 441 ЦК України). Цілком логічним є право автора на надання дозволу на переклад чи адаптацію твору. В такому разі буде зазначатися, крім автора основного твору, автор похідного твору – перекладу чи адаптації твору. Проте законодавство надає право спадкоємцям дозволяти вносити зміни в твір, оскільки право на переробку твору є одним із майнових прав автора, які можна відчужити або передати в спадщину. Якщо переробка стосується змісту твору, то може бути порушено право на честь, гідність і ділову репутацію автора, а якщо вносяться зміни до форми твору, то може бути порушено право на недоторканність твору. Як право на захист честі, гідності та ділової репутації автора, так і право на недоторканність твору є різновидами особистих немайнових прав автора. Отже, майнове право інтелектуальної власності на використання твору шляхом його переробки дуже тісно пов'язане з особистим немайновим правом автора – правом на недоторканність твору. Проте, якщо вносяться зміни у форму і зміст твору не як переклад та адаптація для абітурієнтів, а як окремі зміни в авторському тексті, то чи можна вважати автора автором такого видозміненого твору? Співавторами покійного автора з особою, яка здійснила переробку, теж вважати не можна, тому, на наш погляд, слід *право на використання твору шляхом його переробки в інший спосіб, ніж його переклад та адаптація, передбачити як невідчужуване майнове право автора*.

Крім того, спадкоємці автора мають право на публікацію його неоприлюднених творів. Більше того, особи, які не є спадкоємцями автора, але в них якимось чином перебуває неоприлюднений твір невідомого або давно покійного (понад 30 років) автора, мають право на його публікацію і їм надаються майнові права автора строком на 25 років після публікації. Трапляються випадки, коли спадкоємці оприлюднюють листування своїх відомих родичів, що не заборонено законодавством, але при цьому може бути порушено як право на недоторканність особистої кореспонденції, так і право на честь, гідність та ділову репутацію певних осіб. Слід зазначити, що відповідно до чинного ЦК України *особисті немайнові права особи діють до моменту її смерті (ст. 269), це не стосується особистих немайнових прав інтелектуальної власності, які є чинними безстроково (ст. 425)*. Права, які існують без суб'єкта, називаються фантомними або посттанативними².

Проте честь, гідність та ділова репутація автора не визнані особистими немайновими правами інтелектуальної власності. Якщо автор листів і особистих щоденників у заповіті заборонить спадкоємцям публікувати їх, то така заборона для них буде мати юридичний обов'язок, якщо вони спадкуватимуть майно спадкодавця за заповітом. Разом із тим навіть у цьому разі такі розпорядження автора, які стосуються майнових прав автора (право на публікацію), можуть бути недотримані, оскільки нотаріуси не є відповідальними особами за дотримання заповідальних розпоряджень. Якщо спадкодавець у заповіті призначить управителя спадщиною, то він теж не матиме юридичних повноважень після набуття прав на спадщину спадкоємцями. До того ж, немає суб'єкта, якому спадкоємці мали б відшкодувати моральну та матеріальну шкоду за публікацію подібних об'єктів, оскільки вони самі ж і є суб'єктами, яким подібні відшкодування мали б переходити у разі винення зазначених порушень третіми особами.

Якщо спадкоємці автора надають згоду на переробку твору, яка стосується його змісту, то не зважаючи на те, що може бути порушено право на честь, гідність і ділову репутацію автора, зазначені особисті немайнові права не визначені як такі, що діють безстроково, а отже, після смерті автора втрачають свою чинність. Не зважаючи на це, судова практика йде дещо іншим шляхом. У постанові Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» № 1 від 27 лютого 2009 р.³ члени сім'ї померлої особи, її близькі родичі та інші заінтересовані особи мають право подавати позов про захист власної честі, гідності та ділової репутації, яка порушена внаслідок поширення недостовірної інформації про покійну особу, в т. ч. покійного автора, де опосередковано захищатиметься і добре ім'я померлої особи⁴. Проте зазначена постанова не роз'яснює, чи може одна особа із перелічених вище заінтересованих осіб звертатися до іншої заінтересованої особи з позовом про спростування поширеної нею недостовірної інформації у формі зазначення авторства первинного автора на видозмінений текст твору.

Виходячи із загальних начал цивільного та цивільно-процесуального права, стороною судового провадження може бути лише особа, особисті немайнові та/або майнові права якої порушено. У даному випадку в разі порушення особистих немайнових прав, зокрема права на авторство та права на недоторканність твору, законодавство дозволяє захищати ці *права покійного автора* практично будь-якому суб'єкту: спадкоємцям, знайомим покійного автора, творчим спілкам, іншим заінтересованим особам (ст. 439 ЦК України). Проте законодавство не передбачає, на чию користь має стягуватися відшкодування моральної шкоди за порушення особистих немайнових авторських прав у разі, якщо цивільний позов подається не спадкоємцями автора. Законодавством не передбачено стягнення в Держбюджет у рамках цивільного позову (крім 10 % штрафу від суми відшкодування) та не передбачено підстави для отримання такого відшкодування позивачами, які не є спадкоємцями автора. Тобто можна припустити, що в даному разі способами цивільно-правового захисту особистих немайнових прав покійного автора буде вимога про спростування хибної інформації про авторство у тому ж виданні і в той же спосіб, в якому було здійснено порушення, а у разі порушення права на недоторканність твору – вимога щодо вилучення продукції, у т. ч. в електронному (цифровому) варіанті, яка поширена в мережі Інтернет, що дуже складно здійснити на практиці. Крім того, особу порушника можна

притягнути до кримінальної чи адміністративної відповідальності за порушення авторських прав, у т. ч. особистих немайнових прав (ст. 176 Кримінального Кодексу України⁵ та ст. 52¹ Кодексу України про адміністративні правопорушення⁶).

Із внесенням змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 2016 р.⁷ (п. 9¹ ст. 21), будь-які особи мають право без згоди автора та без виплати йому винагороди, але із зазначенням імені автора та джерела запозичення використовувати правомірно оприлюднені літературні, художні, музичні та інші твори для створення на їх основі іншого твору *в жанрі літературної, музичної або іншої пародії, попури або карикатури*. На наш погляд, зазначене положення порушує цілий ряд прав автора а саме: 1) право на захист честі, гідності та ділової репутації автора; 2) право на недоторканність твору; 3) право на дозвіл чи заборону використання твору (один із видів використання твору – переробка твору) з правом на отримання винагороди за відповідне використання твору. Пародії, попури та карикатури до прийняття зазначених змін визнавалися різновидом похідних творів, на які потрібна була згода автора та виплата йому винагороди. Зміна форми вираження твору (рейтинг) та використання сюжету, ідей не є порушеннями авторського права. *Отже, якщо існує необхідність посилання на автора твору, на основі якого створюється інший твір, то йдеться про те, що в творі є повторення форми вираження основного твору*. Розмір і межі такого повторення законодавство не регулює. Відповідно до Бернської конвенції⁸ національні законодавства країн-учасниць мають передбачати вичерпний перелік випадків вільного використання творів, що й було здійснено в Україні. Проте, не зважаючи на те, що американська доктрина вільного використання (fair use) є більш поблажливою до обмежень прав автора, одним із 4-факторного тесту вільного використання твору в США⁹ є його використання *без комерційної мети*. А використання творів у жанрі пародії, попури або карикатури у різноманітних гумористичних шоу на телебаченні або навіть у мережі Інтернет якраз і передбачають на меті отримання прибутку від їх використання, в т. ч. і від розміщення рекламних роликів.

Одним із важливих питань сучасності є питання правомірності використання так званих «каверів» музичних композицій іншими виконавцями з різним ступенем переробки та виду переробки. Слід зазначити, що музична композиція і слова пісні не є складеним твором в юридичному розумінні, а автори музичної композиції та слів пісні не є співавторами, а окремими авторами щодо кожного окремого твору і строк чинності майнових прав щодо них теж буде визначатися щодо кожного об'єкта окремо. Використання твору шляхом його переробки є одним із різновидів використання твору, на які потрібна згода автора та виплата йому винагороди, а використання твору шляхом створення на його основі інших творів у жанрі літературної, музичної або іншої пародії, попури або карикатури законодавством не заборонено. Отже, важливим є вид переробки. Як зазначає А. Штефан, переробити слова пісні в пародійному (гумористичному) жанрі нескладно, проте гумористична переробка музичної композиції є малоімовірною. Використовувати пісню як мелодію та слова можна, лише якщо і мелодія, і слова перероблені в пародійному жанрі¹⁰. Це стосується створення нових творів на основі існуючих у пародійному жанрі.

Враховуючи те, що в попури можна використовувати кілька впізнаваних мелодій з невеликих уривків відомих музичних композицій, то, на наш погляд, можуть також порушуватися права композиторів, оскільки в попури не передбачається обов'язковості переробки мелодії, а лише її творча обробка шляхом компонування різних уривків. Постає питання, чи можна використовувати музичну композицію як попури, а слова змінити на пародійні, враховуючи, що композиція і слова пісні не є складеним твором? На наш погляд, не можна таким чином використовувати музичну композицію, якщо вона залишається в невидозміненому вигляді і не комбінується з уривками з інших композицій (попури).

Створення карикатур на основі художніх творів, які не є творами образотворчого мистецтва, однозначно не потребують дозволу автора та виплати йому винагороди. Проте створення карикатури на основі твору образотворчого мистецтва, графіки, скульптури без дозволу автора є законними, починаючи з 2016 року. Слід зазначити, що в багатьох країнах світу існують подібні положення про гумористичні переробки творів. Реалізація репродукцій творів образотворчого мистецтва, які без переробок відтворюють образ картини, що створена з *уяви творця* (а не змальована з існуючого пейзажу) є порушенням авторського права.

Щодо творів, які не підлягають тиражуванню, законодавство встановило спеціальне майнове право, так зване *право слідування*, тобто право на отримання 5 % винагороди від кожного наступного продажу твору після першого його продажу. Це право є невідчужуваним від автора, воно лише переходить у спадок спадкоємцям автора, строк його чинності загальний – 70 років після смерті автора. Таке право належить авторам творів, які існують в одиничному оригінальному екземплярі. Це право набуло поширення після прийняття Директиви ЄС № 2001/84 від 27 вересня 2001 року¹¹. Проте законодавство різних країн по-різному підходить до визначення, щодо яких саме оригінальних творів застосовується право слідування. У деяких країнах передбачено перелік об'єктів, до яких це право не застосовується. Зокрема, в Фінляндії та Швеції до таких творів належать: твори архітектури, фотографічні твори та твори народної творчості¹². В Україні ж до об'єктів права слідування відносять оригінали рукописів літературних творів та художні твори (ст. 448 ЦК України). Щодо останнього, то в законодавстві немає визначення, «художній твір» і «твір мистецтва» не мають серйозної змістовної різниці, по суті це слова-синоніми, а отже, художній твір охоплює і літературні твори, і інші твори, які мають естетичну цінність, оригінальність та не підлягають тиражуванню. До таких належать: твори образотворчого мистецтва, скульптури, графіки, архітектури, садово-паркового мистецтва, ужиткового мистецтва (ручна вишиванка, ткацтво, кераміка, різьблення, ливарство, художнє скло, ювелірні вироби). Проте, якщо застосовувати право слідування до всіх перелічених об'єктів, то виникатимуть труд-

нощі, особливо щодо творів садово-паркового мистецтва та архітектури. Адже не можна визнати об'єктом права слідування вартість всього будинку з інженерними комунікаціями та вартістю будівельного матеріалу (який імовірно куплявся не архітектором), а от авторство на ліпку і статуї може належати іншому автору (якщо ескізи таких об'єктів розроблені однією особою, а витвір матеріалізований іншою, то законодавство не визначає, чи є ці особи співавторами та як розподіляються їх права). У будь-якому разі існує необхідність чітко визначити в законодавстві, які об'єкти відносять до художніх творів, щодо яких застосовується право слідування.

Особливістю права слідування є те, що воно передбачає отримання 5 % від суми наступного продажу твору лише в разі його публічного продажу через аукціон, салон, галерею тощо. Крім того, слідувати за отриманням цих відсотків має сам автор та (або) організації колективного управління, які здійснюють обов'язкове колективне управління щодо творів образотворчого мистецтва (ч. 2 п. 6 ст. 11 Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» від 15 травня 2018 р.¹³). Таку оплату провадять аукціони, салони чи галереї, через які здійснювався продаж, проте законодавство не передбачає обов'язку ні щодо таких аукціонів, ні щодо власників картин повідомляти авторів (організацій колективного управління) про продаж картин, інших об'єктів права слідування.

У авторів творів образотворчого мистецтва є ще одне додаткове особисте немайнове право – право доступу до твору (ст. 26 Закону України «Про авторське право і суміжні права»¹⁴). Воно передбачає, що автор має право доступу до твору, який він вже відчужив для зняття ескізів тощо. Проте для реалізації як права слідування, так і права доступу до твору слід у договорах про відчуження оригіналів творів, що не підлягають тиражуванню, передбачати обов'язок власника оригінального твору повідомляти автора про перепродаж твору та його місце перебування.

Законодавство містить норму про нікчемність передбачення в угодах з авторами умови про заборону (обмеження) на створення нових об'єктів права інтелектуальної власності в майбутньому (ч. 4 ст. 1112 ЦК України). У випадку зі створенням оригінальних картин, вишиванок, архітектурних споруд для замовника може бути важливим обмежити автора на створення подібного твору для збереження унікальності твору, який оплачує замовник. Проте, виходячи з положень чинного законодавства, така норма в будь-якому разі буде нікчемною.

Плагіат – це один із найпоширеніших видів порушень авторського права. Навіть *назва твору* може охоронятися авторським правом, однак лише у разі, якщо вона є результатом творчої інтелектуальної праці автора та є оригіальною. Проте заборона без згоди автора на використання певної назви – окремих слів у будь-якій сфері життєвої діяльності лише на підставі того, що вони є назвою якогось твору, є безглуздістю. На жаль, таке оціночне і нечітке врегулювання авторського права з багатьма винятками є поширеним явищем. Логічніше було б зазначити, що заборонено використовувати твір без посилання на його назву. Інша справа з використанням назв персонажів (екранізованих або казкових), але таких, які не мають аналогів щодо їх змістовного навантаження у словниках. Дійсно, право на назву тісно пов'язане зі змістом цієї назви, на відміну від об'ємних текстів творів. Прикладом такої охорони оригінальних назв творів, а одночасно і персонажів, є Рішення Рівненського міського суду у справі № 569/7389/15-ц, який визнав оригіальною і самостійною назву твору «Капітошка» і заборонив його використання як торгової марки без згоди автора і без виплати йому винагороди¹⁵. Додатковою підставою для такого рішення суду послугувало положення п. 2 ч. 4 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р.¹⁶, в якому заборонено реєструвати торговими знаками позначення, які відтворюють «назви відомих в Україні творів науки і мистецтва або цитат і персонажів цих творів, твори мистецтва та їх фрагменти без згоди власників авторського права або їх правонаступників». У таких випадках призначається експертиза для визначення впізнаваності персонажу та його асоціювання людьми з даним твором, а не з чимось іншим.

Отже, в даному випадку *авторське право переплітається з правом промислової власності (правом на зміст інформації)*, а саме – правом на зміст назви. Адже у разі використання чужих ідей авторами наукових чи художніх творів законодавство не передбачає можливості проведення судової експертизи на предмет асоціювання цієї ідеї з певним автором. Якщо твір перероблений шляхом перефразування (рерайтинг), і практично не залишилось фраз і зворотів, притаманних конкретному автору, то факту плагіату за чинним законодавством немає. Інша справа *поняття академічного плагіату* відповідно до Закону України «Про вищу освіту» від 1 червня 2014 р., який захищає науку від захисту дисертацій з використанням чужих наукових результатів, тобто захищає зміст, а не форму, проте не в рамках авторського права, а в рамках законодавства про освіту. Згідно з п. 6 ст. 69 цього Закону «академічний плагіат – це оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів отриманих іншими особами як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання»¹⁷.

На жаль, чинне законодавство не дає чіткої відповіді на запитання, *де починається плагіат*. Враховуючи, що згідно з правилами української граматики навіть одне слово може утворювати речення, то, на наш погляд, слід деталізувати законодавство, передбачивши, що два складні речення (складнопідрядні чи складносурядні), які вжиті один за одним і повністю повторюють текст іншого твору, вважаються плагіатом, оскільки таке повторення точно не може бути випадковим. Подібні ж норми мають бути передбачені щодо музичних композицій. Залежно від розміру тексту, що незаконно запозичений (плагіату), має варіюватися розмір матеріального відшкодування автору.

Одним із видів порушень авторського права є його редагування видавництвами без згоди автора. Нерідко така згода як і автоматична передача всього комплексу авторських прав передбачається видавництвами на власних сайтах як умова публікації. Така інформація на сайтах вважається різновидом договору приєднання, і автор подаючи свій рукопис у дане видання, погоджується з такими умовами, проставивши галочку навпроти інформації про те, що з умовами публікації він погоджується (*різновид договору приєднання в електронній формі*). Така ситуація відбувається через те, що згідно з чинним законодавством видавництва не є суб'єктами суміжних прав, проте як і організації мовлення вони доносять об'єкт інтелектуальної власності до споживача і витрачають при цьому власні кошти (нерідко навіть при оплаті публікації). На наш погляд, слід врегулювати це питання законодавчо, на зразок з поділом авторських майнових прав між автором і роботодавцем (порівну), крім випадків, коли публікація оплачується автором у повному обсязі. Спроба надати майнові права інтелектуальної власності видавництвам здійснена в Директиві 2019/790/ЄС «Про авторське право і суміжні права в єдиному цифровому ринку»¹⁸, проте, як зазначає Ю.М. Капіца, майнові права видавця не передбачені законодавством, і майнові права інтелектуальної власності можуть виникати у видавців, лише якщо вони передані їм автором¹⁹.

Особливими об'єктами авторського права є *пантоміми та хореографічні твори*. Проте, враховуючи те, що правова охорона на об'єкти авторського права виникає з моменту створення твору, то виходить, що якщо будь-який хореограф використав якийсь рух і це було об'єктивовано в певну матеріальну форму – відзнято на відеореєстр, то ніхто не має право повторювати цей рух публічно без згоди автора та виплати йому винагороди. Слід також зауважити, що, як правило, автор певного па та його виконавець збігаються в одній особі, в іншому разі автору (тренеру) теж буде складно довести, що саме він придумав цей рух. До того ж, тіло кожної людини унікальне, і рухи у виконанні кожної особи будуть різними, та й обмежувати людей авторським правом на певні рухи (пантоміму, хореографію) вважаємо порушенням прав людини. Якщо йдеться про певний відеореєстр з танцем тощо, то, звісно, що аудіовізуальна продукція буде захищена суміжними правами.

Законодавство надає виконавцям право на *справедливу винагороду* за майновий найм та комерційний прокат фонограм, відеограм, навіть якщо вони передали всі майнові права виконавців виробникам цих фонограм, відеограм. Мінімальні ставки такої винагороди, як і мінімальні ставки авторського гонорару (роялті) у разі позадоговірного використання твору, передбачені в постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав» від 18 січня 2003 р. № 72²⁰. Проте законодавство не регулює, як розподіляти таку винагороду між різними виконавцями однієї кінострічки тощо. Збирання та розподіл справедливої винагороди між виконавцями та виробниками фонограм здійснюється організаціями колективного управління в складі розширеного колективного управління майновими правами правовласників.

Висновки. *Правове регулювання авторського права в Україні має низку недоліків, особливо в частині:*

1) чіткого визначення способів та обсягу вільного використання творів; 2) забезпечення права на недоторканність твору та захисту права на честь, гідність і ділову репутацію автора; 3) визначення об'єктів права слідування; 4) визначення справедливого порядку розподілу прав між видавцями та авторами творів; 5) встановлення чітких норм щодо обсягу повтору, який вважається плагіатом; 6) встановлення прозорого механізму розподілу справедливої винагороди між виконавцями (авторами) аудіовізуальних об'єктів; 7) встановлення балансу між вільним використанням переробок творів в жанрі пародії, попури та карикатури і прав авторів на комерційне використання цих творів тощо. Окремого дослідження потребують питання розміщення й поширення літературних творів та аудіовізуальної продукції у мережі Інтернет у контексті новоприйнятих директив Європейського Союзу.

¹ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40–44. Ст. 356.

² Ярега Г. Особисті немайнові права авторів. *Інформаційне право*. 2017. № 12. С. 217–224.

³ Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: постанова Пленуму Верховного Суду України № 1 від 27 лютого 2009 р. *Вісник Верховного Суду України*. 2009. № 3. С. 7.

⁴ Пушкіна О.В., Грищенко І.М. Порушення права на повагу до честі, гідності та ділової репутації фізичної особи в мережі Інтернет. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Юридичні науки»*. 2013. № 1(4). С. 51–56.

⁵ Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. №№ 25–26. Ст. 131.

⁶ Кодекс України про адміністративні правопорушення України від 7 грудня 1984 р. *Відомості Верховної Ради України РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.

⁷ Про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» щодо використання об'єктів авторського права в пародіях, попури та карикатурах: Закон України від 5 жовтня 2016 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 46. Ст. 781.

⁸ Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24 червня 1971 р. *Офіційний вісник України*. 2007. № 75. Ст. 2809.

⁹ Бентлі Л., Шерман Б. Право інтелектуальної власності: Авторське право = Intellectual property law: copyright / пер. с англ. В.Л. Вольфсона. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004. С. 338–360. 535 с.

¹⁰ Штефан А. Пародія на музичний твір з текстом в порядку вільного використання творів. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2016. № 5. С. 66–73.

¹¹ Директива ЄС № 2020/184. URL: <http://law.edu.ru/script/cntSource.asp?cntID=100087697&text=> (дата доступу: 12.10.2019).

- ¹² Штефан О. Право слідування в Україні та інших країнах світу. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2009. № 5. С. 3–14.
- ¹³ Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав: Закон України від 15 травня 2018 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 32. Ст. 242.
- ¹⁴ Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 13. Ст. 64.
- ¹⁵ Веремко В. Чи можна, як та коли використовувати назви творів, не порушуючи авторських прав. *Закон і Бізнес*. 2017. URL: https://zib.com.ua/ua/129686-chi_mozhna_ta_yak_vikoristovuvati_nazvi_tvoriv_ne_porushuyuc.html (дата доступу: 07.11.2019).
- ¹⁶ Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 36.
- ¹⁷ Про вищу освіту: Закон України від 1 червня 2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. С. 2004.
- ¹⁸ Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC. (Text with EEA relevance.). OJL 130. 17.5.2019. P. 92–125.
- ¹⁹ Каница Ю.М. Директива 2019/790/ЄС Про авторське право в єдиному цифровому ринку та питання адаптації законодавства України. *Інформація і право*. 2019. № 3 (30). С. 65–77.
- ²⁰ Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав: постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 р. № 72. *Офіційний вісник України*. 2003. № 4. Ст. 129.

References:

- Tsyvilnyi kodeks Ukrainy. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2003, 40–44 [in Ukrainian].
- Yareha, H. (2017). Osobysti nemainovi prava avtoriv. *Informatsiine pravo*, 12 [in Ukrainian].
- Pro sudovu praktyku u spravakh pro zachyst hidnosti ta chesti fizychnoi osoby, a takozh dilovoi reputatsii fizychnoi ta yurydychnoi osoby: postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy. *Visnyk Verkhovnoho Sudu Ukrainy*, 2003, 3 [in Ukrainian].
- Pushkina, O.V., Hryshchenko, I.M. (2013). Porushennia prava na povahu do chesti, hidnosti ta dilovoi reputatsii fizychnoi osoby v mrezhi Internet. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobel. Seriya «Iurydychni nauky»*. 1(4) [in Ukrainian].
- Kryminalnyi kodeks Ukrainy. (2001). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 26 [in Ukrainian].
- Kodeks Ukrainy pro administrativni pravoporushennia Ukrainy. (1984). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy RSR. Dodatok do № 51* [in Ukrainian].
- Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro avtorske pravo i sumizhni prava» shchodo vykorystannia ob'ektiv avtorskoho prava v parodiakh, popuri ta karykaturakh: Zakon Ukrainy. (2016). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 46 [in Ukrainian].
- Bernska konventsia pro okhoronu literaturnykh i khudozhnikh tvoriv. (2007). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 75 [in Ukrainian].
- Bently, L., Sherman, B. (2004). Pravo yntellektualnoi sobstvennosti: Avtorskoe pravo = Intellectual property law: copyright / Per. s anhl. V.L. Volfsona. Spb.: Yurydycheskyi tsentr Press [in Ukrainian].
- Shtefan, A. (2016). Parodiia na muzychnyi tvir z tekstem v poriadku vilnoho vykorystannia tvoriv. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*, 5 [in Ukrainian].
- Dyrektyva ES № 202001/84. URL: <http://law.edu.ru/script/cntSource.asp?cntID=100087697&text=> [in Russian].
- Shtefan, O. (2009). Pravo sliduvannia v Ukraini ta inshykh krainakh svitu. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*, 5 [in Ukrainian].
- Pro efektyvne upravlinnia mainovymi pravamy pravovlasnykiv u sferi avtorskoho prava i (abo) sumizhnykh prav: Zakon Ukrainy. (2018). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 32 [in Ukrainian].
- Pro avtorske pravo i sumizhni prava: Zakon Ukrainy. (1994). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 13 [in Ukrainian].
- Veremko, V. (2017). Chy mozhna, yak ta koly vykorystovuvaty nazvy tvoriv, ne porushuyuchy avtorskykh prav. *Zakon i Biznes* [in Ukrainian]. URL: https://zib.com.ua/ua/129686-chi_mozhna_ta_yak_vikoristovuvati_nazvi_tvoriv_ne_porushuyuc.html
- Pro okhoronu prav na znaky dla tovariv i posluh: Zakon Ukrainy. (1994). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 7 [in Ukrainian].
- Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy. (2014). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 37–38 [in Ukrainian].
- Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC. (Text with EEA relevance.). OJL 130. 17.5.2019. P. 92–125.
- Kapitsa, Yu.M. (2019). Dyrektyva 2019/790/ІєS Pro avtorske pravo v yedynomu tsyfrovomu rynku ta pytannia adaptatsii zakonodavstva Ukrainy. *Informatsiia i pravo*, 3 (30) [in Ukrainian].
- Pro zatverdzhennia minimalnykh stavok vynahorody (roialti) za vykorystannia ob'ektiv avtorskoho prava i sumizhnykh prav: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy. (2003). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 4 [in Ukrainian].

Резюме

Петряєв С.Ю., Козут Н.Д. Особливості реалізації окремих авторських прав.

У статті досліджуються майнові та особисті немайнові авторські права, щодо яких виникає найбільше труднощів у механізмі їх реалізації. Особливу увагу автори приділяють таким правам автора: право на захист честі, гідності та ділової репутації автора; право на недоторканність твору; право слідування; право на винагороду (роялті) за комерційне використання твору.

Автори пропонують чітко визначити обсяг повтору в літературних та музичних творах, що визнаватиметься плагіатом. Крім того, досліджуються правовідносини між авторами та видавцями і можливі шляхи законодавчого врегулювання розподілу майнових прав між ними.

Ключові слова: авторське право, право на недоторканність твору, плагіат, право слідування, роялті, пародія на твір, вільне використання твору.

Резюме

Петряев С.Ю., Козут Н.Д. Особенности реализации отдельных авторских прав.

В статье исследуются имущественные и личностные неимущественные авторские права, относительно которых возникает более всего трудностей в механизме их реализации. Особое внимание авторы уделяют таким правам автора: право на

защиту чести, достоинства и деловой репутации автора; право на неприкосновенность произведения; право следования; право на вознаграждение (роялти) за коммерческое использование произведения.

Авторы предлагают четко определить объем повторения в литературных и музыкальных произведениях, который будет признаваться плагиатом. Кроме того, исследуются правоотношения между авторами и издательствами, а также возможные пути законодательного урегулирования распределения имущественных прав между ними.

Ключевые слова: авторское право, право на неприкосновенность произведения, плагиат, право следования, роялти, пародия на произведение, свободное использование произведения.

Summary

Sergii Petriaiev, Natalya Kogut. Peculiarities of Some Author's Rights Realization.

The most complicated in its realization material and personnel author's rights are investigated in the article. The authors pay special attention to the next intellectual property rights: defense of the honor, dignity and goodwill of the author; inviolability of the composition; follow right; right of remuneration (royalty) for the commercial usage of the composition. The right of inviolability of the composition is a non-material right of intellectual property according to Ukrainian legislation but as an exception may be defended by other persons which are not subject of this right. On the contrary with the right of inviolability the right to change composition is a kind of material right of the author, which may be inherited. But changes into authors composition without his agree may break authors right on the honor and dignity which nevertheless exist during the lifetime of the author. Personnel non-material rights are valid during one's lifetime on the contrary to the personnel rights of intellectual property. Thus, it is worth to provide that right to change composition after the death of the author other than translation or adoption as non-transferring material right of the author.

Follow right is the inalienable author's right for 5% from the sale price of the original artistic composition. Civil code of Ukraine doesn't reveal to which kinds of artistic compositions may be applied follow right except for fine art compositions. It is told about works of fiction but it doesn't allow to distinguish which objects should be excluded from the follow right. Logic position and international practice show that architectural objects and objects of folk arts are not amongst those, which may be used follow right for.

Right of remuneration (royalty) for the commercial usage of the composition is weakly regulated. The main trouble that on the contrary with many other countries Ukrainian legislation doesn't anticipate an obliged payments for commercial usage of compositions to persons who owns a material intellectual property rights. Besides, the exceptional list of free cases of compositions using contains also kinds of using which may anticipate commercial aspects. Especially it's relevant to parodies, potpourri and caricatures. Using in such way changed compositions as a rule gives some commercial benefit or profit from advertising in the Internet whilst video clip. Also such kinds of composition's changes may break the author's right on honor, dignity and goodwill as well as an inviolability of the composition.

The authors propose to define strictly the amount of repeat in the literature and musical compositions, which will be recognized as plagiarism. Besides, legal relations between the authors and publishers and possible ways of legal regulation of their material rights division are investigated in the article.

Key words: copyright, right of inviolability of the composition, plagiarism, follow right, royalty, parody of the composition, free use of the composition.

DOI: 10.36695/2219-5521.4.2019.45

УДК 347.77+34.05

Р.В. БУДКА

*Руслан Володимирович Будка, аспірант Київського університету права НАН України**

ORCID: 0000-0002-4748-5565

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ ТА УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Міжнародно-правова основа регулювання права інтелектуальної власності, на перший погляд, є доволі розвинутою. Водночас цього на сьогодні недостатньо, оскільки таке правове регулювання стосується традиційних інститутів права власності. Водночас набуває актуальності захист права інтелектуальної власності в інноваційній сфері – штучного інтелекту та пов'язаного із цим захисту персональних даних, а також останні тенденції розвитку ІТ-права, які розширюють коло об'єктів охорони права інтелектуальної власності (далі – ПІВ). Це – спільні знаменники, які характеризують розвиток імплементації міжнародних стандартів захисту ПІВ як в Україні, так і в Чехії. Натомість чеська система захисту ПІВ зумовлена членством Чеської Республіки (далі – Чехія, ЧР) у Європейському Союзі (далі – ЄС), основні принципи верховенства Конституції ЧР. Українська система правового захисту ПІВ зумовлена конституційними приписами, згідно з якими міжнародні договори, яким у встановленому порядку надана згода на обов'язковість Верховною Радою, є невід'ємною частиною законодавства нашої країни. На цю систему також впливає чин-